

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולמן בן הרב ישראל זצ"ל

סדר ברכות של תפלת מוסף של ראש השנה

(ל"ב א') **משנה:** (4) סדר ברכות: אומר אבות ("מגן אברהם") וגבורות ("מחיה מתים") וקדושת השם ("המלך הקדוש"), וכולל מלכיות עמהן. ואינו תוקע. קדושת היום ("אתה בחרתנו... ברוך מקדש ישראל ויום הזכרון") ותוקע (שלוש תקיעות, של שלוש שלוש). זכרונות ("אתה זוכר... ברוך זוכר הברית") ותוקע. שופרות ("אתה נגלית... ברוך שומע קול תרועת עמו ישראל ברחמים") ותוקע. ואומר עבודה ("רצה") והודאה ("מודים") וברכת כהנים ("שים שלום"). דברי רבי יוחנן בן נורי.

(2) אמר לו רבי עקיבא: אם אינו תוקע למלכיות, למה הוא מזכיר (שם פסוקים)? אלא אומר אבות וגבורות וקדושת השם (וחותם: "המלך הקדוש"), וכולל (פסוקי) מלכיות עם קדושת היום (וחותם "ברוך... מלך על כל הארץ מקדש ישראל ויום הזכרון") ותוקע. זכרונות ותוקע. שופרות ותוקע. ואומר עבודה והודאה וברכת כהנים.

שיטות הראשונים

האם תוקע במלכיות: פסקו רי"ף, רא"ש, ורמב"ם כרבי עקיבא מחבירו, שכולל מלכיות עם קדושת היום, ותוקע. וכן פסק השו"ע¹.

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות ראש השנה, סימן תקצב)

א. מחזיר שליח צבור התפלה, ותוקעין על סדר הברכות למלכיות תשר"ת...

מניין הפסוקים במלכיות, זכרונות ושופרות

(ל"ב א') **משנה:** אין פוחתין מעשרה (פסוקי) מלכיות, מעשרה זכרונות, מעשרה שופרות (סך הכל שלושים פסוקים). רבי יוחנן בן נורי אומר: אם אמר שלושה שלושה (פסוקים) מכולן, יצא.

אבעיא להו: היכי קתני (האי דרבי יוחנן בן נורי, האי מכולם דקאמר, אמאן קאי)?

(אתורה נביאים וכתובים קאי) שלוש מן התורה, שלוש מן הנביאים, ושלוש מן הכתובים, דהוו תשע (בכל ברכה מהמלכיות זכרונות ושופרות), ואיכא בינייהו חדא.²

או דלמא (האי שלוש שלוש, אמלכיות וזכרונות ושופרות קאי) אחד מן התורה ואחד מן הנביאים ואחד מן הכתובים, דהויין להו שלוש (הזכרות בכל ברכה), ואיכא בינייהו טובא (שבע הזכרות, דלריב"נ שלוש בכל ברכה, ולת"ק עשר)?

תא שמע, **דתניא:** אין פוחתין מעשרה מלכיות, מעשרה זכרונות, מעשרה שופרות. ואם אמר שבע מכולן יצא, כנגד שבעה רקיעים. רבי יוחנן בן נורי אמר: הפוחת לא יפחות משבע, ואם אמר שלוש מכולן יצא, כנגד תורה

¹ או"ח תקצב, א. מקורות: רמב"ם (הל' שופר ג, ז). רא"ש (סי' ב).

² והכי קאמר: אם אמר שלוש מן התורה ושלוש מן הנביאים ושלוש מן הכתובים, מכל אחת ואחת, יצא, ולא פליג אדרבנן אלא אחדא, דאינהו אמרי עשרה ואיהו אמר תשעה. רש"י.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

נביאים וכתובים, ואמרי לה כנגד כהנים לויים וישראלים.³

אמר רב הונא אמר שמואל: הלכה כרבי יוחנן בן נורי.⁴

שיטות הראשונים

כמה פסוקים אומרים בכל ברכה: כתב הר"ן, הלכה כרבי יוחנן בן נורי, הלכך הכי נקטינן, דלכתחילה בעינן עשר, מיהו אם אמר שלוש שלוש, יצא.⁵ וכתבו הגאונים, שאם בא להוסיף על עשר, מוסיף.⁶ וכן פסק השו"ע.⁷

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות ראש השנה, סימן תקצא)

ד. אומרים עשרה פסוקים של מלכות, וי' של זכרונות, וי' של שופרות בכל ברכה; ג' מהם של תורה, ג' של פתובים, ג' של נביאים ונא' של תורה; ואם רצה להוסיף על אלו י', רשאי. מיהו אם לא התחיל בשום פסוק רק אמר: ובתורתך פתוב לאמר, יצא (טור).

סדר הפסוקים בכל ברכה

(ל"ב א') משנה: אין מזכירין (פסוקי) זכרון מלכות ושופר של פורענות.

(המשך משנה: בכל אחת מהברכות) מתחיל בתורה, (ואומר פסוקי כתובים) ומשלים בנביא. רבי יוסי אומר: אם השלים בתורה, יצא.

(ל"ב ב') (תניא): פקדונות הרי הן כזכרונות, כגון "וה' פקד את שְׁרָה",⁸ וכגון "פֶּקֶד פְּקֻדֹתַי אֶתְכֶם",⁹ דברי רבי יוסי. רבי יהודה אומר: אינן כזכרונות.

(ומקשה) והתניא: רבי יוסי אומר המשלים בתורה, הרי זה משובח (ובמשנה משמע דיעבד)!

³ ואי סלקא דעתך שלוש מן התורה ושלוש מן הנביאים ושלוש מן הכתובים לכל אחד ואחד, א"כ שבע נמי, שבע מן התורה ושבע מן הנביאים ושבע מן הכתובים, הוה ליה רבי יוחנן בן נורי מוסיף. רש"י.

⁴ הרי"ף, ובעקבותיו עוד פוסקים, הביאו הא דאסיקנא בסוף פירקא (ל"ה א') אמר רב חננאל אמר רב: כיון שאמר ובתורתך כתוב לאמר, שוב אינו צריך. ויבואר, אם ירצה ה', בהרחבה להלן, ל"ה א'.

⁵ כגון שאמר אחד של תורה ואחד של נביאים ואחד של כתובים, יצא. והטור כתב, והלכתא כוותיה דרבי יוחנן בן נורי, ומכל מקום נוהגין כתנא קמא לומר עשרה. וכתב הב"י דאינו נראה! דעד כאן לא פליג רבי יוחנן אתנא קמא אלא בדיעבד; אבל לכתחילה, מודה ליה. והכי מוכח לישנא דמתניתין, אם אמר שלוש שלוש, יצא, דמשמע דלכתחילה מודה שצריך לומר עשרה. וכדברי הר"ן (הנזכרים כאן).

⁶ ואף על גב דלכאורה משמע דמצוה מן המובחר בעשרה כנגד עשרה הלולין, אי נמי כנגד עשרת הדיברות, או כנגד עשרה מאמרות, דעשרה הוו ולא יותר, אפילו הכי מצונו כיוצא בהן (במגילה כ"א ב') אין פוחתין מ"י פסוקים בבית הכנסת, ואמרינן עלה כנגד מי? כנגד עשרה מאמרות ועשרת הדברות, ואעפ"כ מוסיפין עליהן כמה שירצו. ר"ן.

⁷ או"ח תקצא, ד. מקורות: ר"ן (ח ב ברי"ף, ד"ה גמ' אמר).

⁸ בראשית, פר' וירא, כא, א.

⁹ שמות, פר' שמות, ג, טז.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולמן בן הרב ישראל זצ"ל

הכי קאמר (במשנה): רבי יוסי אומר: משלים (לכתחילה) בתורה. ואם השלים בנביא, יצא.

תניא נמי הכי: אמר רבי אלעזר ברבי יוסי: וותיקין היו משלימין אותה בתורה.

(ומקשה) בשלמא זכרונות ושופרות איכא טובא (פסוקים בתורה); אלא מלכות, תלת הוא דהויין: "ה' אֶלְהֵינוּ עִמּוֹ וְתִרְוַעַת מִלְכָּךְ בּוֹ", "וַיְהִי בִישְׁרוֹן מִלְכָּךְ", "ה' יִמְלֶךְ לְעֹלָם וָעֶד"⁴⁰ ואנן בעינן עשר, וליכא!

אמר רב הונא: **תא שמע**, שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֶלְהֵינוּ ה' אֶחָד", מלכות, דברי רבי יוסי. רבי יהודה אומר: אינה מלכות. "וַיִּדְעַתְּ הַיּוֹם וְהַשַּׁבָּת אֶל לְבָבְךָ כִּי ה' הוּא הָאֱלֹהִים... אֵין עוֹד", מלכות, דברי רבי יוסי. רבי יהודה אומר: אינה מלכות. "אַתָּה הָרְאִיתָ לְדַעַת כִּי ה' הוּא הָאֱלֹהִים אֵין עוֹד מִלְבָּדוֹ"⁴¹, מלכות, דברי רבי יוסי. רבי יהודה אומר: אינה מלכות.

שיטות הראשונים

פקדונות האם הם כזכרונות: כתבו רי"ף ורא"ש, דאע"ג דקיימא לן דרבי יוסי ורבי יהודה הלכה כרבי יוסי, הכא נהוג עלמא כרבי יהודה, שאינן כזכרונות. וכן פסק הרמב"ם.⁴²

האם משלים בתורה או בנביא: למסקנה, לכולי עלמא מתחיל בפסוקי תורה. ונחלקו בפסוק המשלים. ולרבי יוסי משלים בתורה. ואם השלים בנביא, יצא. וכן פסקו רי"ף, רמב"ם, ורא"ש.

סדר הפסוקים מנביאים וכתובים: כתב הרא"ש, דתניא בתוספתא מתחיל בשל תורה ומסיים בשל תורה, ואומר של נביאים וכתובים באמצע. אף על גב דמזכיר של נביאים תחילה, אנו נוהגין למימר של כתובים תחילה.⁴³ וכן כתבו הגאונים שמסורת בידם שכתובים קודמין. ובמסכת סופרים תניא: בכל מקום דברי נביאים קודמין לדברי קדושה, חוץ מכאן שדברי קדושה קודמין לדברי נביאים. וכן פסק השו"ע.⁴⁴

וותיקין היו משלימין אותה בתורה: כתב הרי"ף דקיימא לן כרבי יוסי. וכן כתב הרמב"ם, "שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יי אֶלְהֵינוּ יי אֶחָד", "אַתָּה הָרְאִיתָ לְדַעַת...", "וַיִּדְעַתְּ הַיּוֹם וְהַשַּׁבָּת אֶל לְבָבְךָ כִּי יי הוּא הָאֱלֹהִים בְּשָׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל הָאָרֶץ מִתַּחַת, אֵין עוֹד" - כָּל פְּסוּקֵי מִלְכוּת הוּא עֵינָנו, אֵין עַל פִּי שְׁאֵין בּוֹ זְכָר מִלְכוּת, וְהָרִי הוּא כְּמוֹ "יי יִמְלֶךְ לְעֹלָם וָעֶד", "וַיְהִי בִישְׁרוֹן מִלְכָּךְ..."⁴⁵

השלמת פסוקי שופרות בפסוק וביום שמחתכם: כתב הרא"ש ויש מרננים על מה שאנו משלימין בשופרות בהאי קרא

⁴⁰ במדבר, פר' בלק, כג, כא; דברים, פר' וזאת הברכה, לג, ה; שמות, פר' בשלח, טו, יח.

⁴¹ דברים, פר' ואתחנן, ו, ד; דברים, פר' ואתחנן, ד, לט; דברים, פר' ואתחנן, ד, לה.

⁴² מקורות: רי"ף (ח ב בדפיו). רא"ש (ס' ג). רמב"ם (הל' שופר ג, ט).

⁴³ משום שאנו אומרים פסוקים הכתובים בספר תהלים, ודוד קדים להני פסוקים דנביאים דאמרינן. ותנא דתוספתא לא דקדק על הסדר אלא לאשמועינן דנביאים וכתובים באמצע אגב דבכל דוכתא מזכיר של נביאים תחילה. כדאמר (ל"א א') דבר זה כתוב בתורה ושנוי בנביאים ומשולש בכתובים, הזכירם נמי הכא תחילה. אי נמי משום דאמר מסיים בתורה התחיל בנביאים שאצלו ומונה אחרנית.

⁴⁴ או"ח תקצא, ד. מקורות: תוספתא (ב, י). מסכת סופרים (פ' יח, הל' ג). רא"ש (ס' ג).

⁴⁵ מקורות: רמב"ם (הל' שופר ג, ט).

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולחן בן הרב ישראל זצ"ל

"וביום שמחתכם ובמועדדכם"⁴⁶ שכתוב בו "ותקעתם בחצרות", ואין כתוב בו שופר. וכתב ראבי"ה משום דאנו רגילין להוסיף (פסוקים), והרי הזכיר עשרה פסוקים, ואם השלים בנביא יצא. ואותו פסוק קבעוהו בתפלה שהוא דברי רצוי ורחמים. והרמב"ן היה אומר "לא הביט און ביעקב"⁴⁷. ה"ר יונה היה אומר "יום תרועה יהיה לכם"⁴⁸. וסיים הרא"ש, ואני אומר שאין לשנות מטבע ברכות שנהגו בימות הראשונים.⁴⁹

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות ראש השנה, סימן תקצא)

- ד. אומרים עשרה פסוקים של מלכיות, וי' של זכרונות, וי' של שופרות בכל ברכה; ג' מהם של תורה, ג' של כתובים, ג' של נביאים וא' של תורה...
- ה. אין אומרים פסוק במלכיות, ולא בזכרונות ולא בשופרות, של פורעניות של ישראל; ואין אומרים פסוק זכרונות של יחיד.
- ו. יש קורים תגר על מה שנהגים להשלים פסוקי שופרות בפסוק וביום שמחתכם, שאין מזכיר בו שופר אלא חצוצרות, והרא"ש והר"ן כתבו לקיים המנהג.
- ז. 'ועקדת יצחק היום לזרעו תזכור', כן היא הנסחא המפרסמת; והמדקדק לומר: לזרע יעקב תזכור, משנה ממטבע שטבעו חכמים בברכות ואינו אלא טועה.²⁰ הגה: ואומרים: עלינו, ומלה, והשליח צבור מוסיף: אחילה ושאר פיוטים, כל מקום לפי מנהגו (טור).

מי תוקע ואומר הלל בימים שיש שחרית ומוסף

(ל"ב ב') משנה: העובר לפני התיבה ביו"ט של ראש השנה, השני (המתפלל תפילת מוספין) מתקיע. בשעת ההלל (בשאר ימים טובים) הראשון (שליח ציבור שחרית) מקרא את ההלל.

(ומקשה) תקיעה נמי נעביד בראשון (כמו בימים טובים) משום דזריזין מקדימין למצוות!

אמר רבי יוחנן: בשעת גזירת המלכות שנו.²¹

(ומדייק) מדקאמר 'בשעת ההלל', מכלל דבראש השנה ליכא הלל. מאי טעמא?

אמר רבי אבהו: אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה: רבש"ע מפני מה אין ישראל אומרים שירה לפניך בראש

⁴⁶ במדבר, פר' בעלותך, י.

⁴⁷ אף על פי שכבר אמרו עם המלכיות, הא אמר ר' יוסי: אומרה עם המלכיות ואומרה עם השופרות. במדבר, פר' בלק, כגכא.

⁴⁸ במדבר, פר' פנחס, כטא.

⁴⁹ וכי היכי דתרועה בלא שופר מיקרי שופר, הוא הדין נמי תקיעה. ומשום דכתיב חצוצרות בקרא לא גריעי. וכן משמע בירושלמי שהיו משלימין בו 'שופרות'. מקורות: רא"ש (סי' ג).

²⁰ שהרי שנינו בנדדים (ל"א א') 'קונם שאיני נהנה לזרע אברהם', אסור בישראל ומותר באומות העולם, משום שנאמר (בראשית, פר' וירא, כא, יב) "כי ביעקב יקרא לך זרע". ריב"ש (שו"ת סי' לח; הו"ד בב"י).

²¹ אויבים גזרו שלא יתקעו, והיו אורבין להם כל שש שעות לקץ תפילת שחרית. לכן העבירוה לתקוע במוספין. רש"י. וכתב הרא"ש (סי' ד): אף על פי שהצרה בטלה גזירה במקומה עומדת עד שיבוא בית דין ויבטל.

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות השי"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולמן בן הרב ישראל זצ"ל

השנה וביום הכיפורים? אמר להם: אפשר מלך יושב על כסא דין, וספרי חיים וספרי מתים פתוחין לפניו, וישראל אומרים שירה?!

שיטות הראשונים

התוקע אינו השליח צבור: כתב הרא"ש בשם רב האי גאון, מדקאמר מתקיע ולא אמר תוקע, אלמא אחר תוקע ולא שליח צבור.²² וכן כתב בעל העיטור, מסתברא שאם שליח צבור יודע לתקוע, הרשות בידו; אלא מנהג הראשונים שהיו זריזין במצוות ומחבבין אותן, כל אחד ואחד נוטל חלקו כדי לקבל שכר.

המנהג להקרות לפני התוקע: כתב הרא"ש, ועל שמקרין לתוקע, מנהג כשר הוא, מחמת שאימת צבור הוא על התוקע, ובהול הוא, איכא למימר שמא יטעה; והפסק אינו, כמו גביל לתורי (ברכות מ' א). וכן כתב הרמ"א.²³

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות ראש השנה, סימן תקפד)

א. אין אומרים הלל בראש השנה ויום הכיפורים. הגה: ונוהגין לומר אבינו מלכנו על הסדר, ואם הוא שבת אין אומרים אותו (ר"ן פ"ב דראש השנה וריב"ש סימן תקי"ב). ומאריכים בפיוטים ותפלות עד חצות (מהרי"ל).

(או"ח, הלכות ראש השנה, סימן תקפה)

ד. אחר תוקע ולא שליח צבור, כדי שלא יתבלבל; ואם הוא מבטח שחוזר לתפלתו, רשאי לתקע. הגה: ודוקא תקיעות שעל סדר התפלה אסור לשליח צבור לתקע; אבל תקיעות שתוקעין מיישב, דהינו קדם שמתפללין מוסף, מתר לשליח צבור לתקע (כל בו); ואם אין השליח צבור תוקע מיישב, ראוי שאותו התוקע יתקע גם כן על סדר הברכות; כי המתחיל במצוה אומרים לו: גמור, (רמב"ם וא"ח); נוהגין להקרות לפני התוקע סדר התקיעות מלה במלה כדי שלא יטעה, ונכון הוא.

חילול יום טוב לצורך מצות שופר

(ל"ב ב') משנה: שופר של ראש השנה, אין מעבירין עליו את התחום (לילך חוץ לתחום לשמוע תקיעה), ואין מפקחין עליו את הגל (אם נפל גל אבנים על השופר). לא עולין באילן, ולא רוכבין על גבי בהמה, ולא שטין (שוחים) על פני המים (להביאו). ואין חותכין אותו (לתקנו) בין בדבר שהוא משום שבות, ובין בדבר שהוא משום לא תעשה.

(ומבאר) מאי טעמא? שופר עשה הוא, ויו"ט עשה ולא תעשה, ואין עשה דוחה את לא תעשה ועשה (ואף איסורי דרבנן אינו דוחה).

(המשך משנה): אבל אם רצה ליתן לתוכו מים או יין (לצחצחו), ייתן (ולא אמרינן קא מתקן מנא).

²² וביאר הרא"ש טעמו, כי הא דתנן בפרק אין עומדין (ברכות ל"ד א'), העובר לפני התיבה לא יענה אמן אחר הכהנים מפני הטרופ, פירוש, שמא יטרף דעתו בעניית אמן, ואז לא ידע מהיכן יתחיל לחזור. ואם אין שם כהן אלא הוא, לא ישא את כפיו מזה הטעם עצמו. ואם הוא בטוח שנושא כפיו וחוזר לתפלתו, שאינו מתבלבל, רשאי. וכן הטעם כאן, דתקיעה ודאי לא הוי הפסק, הלכך אם הוא מובטח שחוזר לתפלתו, רשאי לתקוע.

²³ או"ח תקפה, ד. מקורות: רא"ש (שו"ת, כלל ד, סי' יח).

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות השי"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולמן בן הרב ישראל זצ"ל

(ומדייק) מים או יין אין, מי רגלים לא. מתניתין מני? אבא שאול היא, **דתניא**: אבא שאול אומר: מים או יין מותר, כדי לצחצחו. מי רגלים אסור, מפני הכבוד.

שיטות הראשונים

חילול יום טוב על ידי גוי לצורך שופר: מבואר, שאפילו בדבר שאין בו אלא איסור דרבנן, אסור לחלל יום טוב לצורך השופר. וכתב הר"ר יונה, דווקא ישראל אסור, אבל מותר לומר לגוי לעשותו, כיון שהוא שבות דשבות במקום מצוה. וכן דעת הרמב"ם. ודעת תוספות דדוקא מילה (שהיא גופה דוחה שבת) התירו אמירה לגוי, או משום יישוב ארץ ישראל. אבל משום מצוה אחרת, אסור לומר לגוי לעשותו. **והשו"ע פסק כרמב"ם**.²⁴

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות ראש השנה, סימן תקפו)

כא. שופר של ראש השנה אין מחללין עליו יום טוב אפלו בדבר שיש בו משום שבות. כיצד, הנה השופר בראש האילן או מעבר הנהר ואין לו שופר אלא הוא, אינו עולה באילן ואינו שט על פני המים כדי להביאו; ועל ידי אינו יהודי מתר, דהוי שבות דשבות (פרוש, אסור אמירה לגוי באסור דאורייתא הוא משום שבות, שאמרו חכמינו זכרונם לברכה לשבת מזה אמירה לגוי, ובאסור דרבנן הוא שבות דשבות); ובמקום מצוה לא גזרו (רבנן) (ועין לעיל סימן ש"ז).
כב. אם גוי הביא שופר מחוץ לתחום, תוקעין בו; והוא הדין אם עשה גוי שופר ביום טוב, מתר לתקע בו.
כג. יכול לתן בתוכו מים או יין לצחצחו; אבל מי רגלים, אף בחל אסור מפני הכבוד.
(או"ח, הלכות שבת, סימן שז)

ה. דבר שאינו מלאכה, ואינו אסור לעשות בשבת אלא משום שבות, מתר לישראל לומר לגוי לעשותו בשבת; והוא שיהיה שם מקצת חלי, או יהיה צריך לדבר צרך הרבה, או מפני מצוה; כיצד? אומר ישראל לגוי בשבת לעלות באילן להביא שופר לתקע תקיעת מצוה; או להביא מים דרך חצר שלא ערבו, לרחץ בו המצטער; ויש אוסרין. הגה: וילקמן סי' תקפ"ו פסק להתיר, ועין לעיל סי' רע"ו (ס"ב) דיש מקלין אפלו במלאכה דאורייתא, (וע"ש ס"ג).

²⁴ או"ח תקפו, כא. ובהלכות שבת, הוסיף השו"ע (שז,ה) שיש אוסרים. אמנם כתב שם המשנ"ב (ס"ק כג) בשם האחרונים, שהלכה כדעה ראשונה. ור' עוד שהביא הרמ"א (או"ח רעוב), דעת בעל העיטור המיקל באמירה לגוי אפילו באיסור דאורייתא, עיי"ש. וראה מש"כ בהרחבה ב"נתיבי הלכה" עירובין ס"ח א'. מקורות: רבינו יונה (הו"ד בטור תקפו). רמב"ם (הל' שבת ו,ט-י). תוספות (גיטין ח' ב', ד"ה אע"ג; בבא קמא פ' ב', ד"ה אומר לנכרי). ור' עוד בהרחבה ר"ן (שבת, נו א ברי"ף, ד"ה שבתא).